

Drogi nauczycielu edukacji przedszkolnej i wczesnoszkolnej

Ostatnie reformy oświatowe systematycznie wprowadzają w edukacji wielokierunkowe zmiany: organizacyjne, metodyczne i programowe. Wcześniej proces wychowania i kształcenia jednostki był oparty na założeniach behawioryzmu i prowadził do określonych, zapisanych w szczegółowych konspektach zachowań uczniów. Sytuacja ta stopniowo i konsekwentnie zmieniała się pod wpływem różnych uwarunkowań, zarówno ze strony rozwoju nauk: filozofii, antropologii, pedagogiki ogólnej i dydaktyki, jak również oddziaływań społecznych oraz politycznych. Współcześnie system edukacji elementarnej jest postrzegany jako dynamiczna, złożona i wewnętrznie zorganizowana całość, która obejmuje następujące elementy: a) osoby: wychowanków i wychowawców, uczniów i nauczycieli; b) procesy: opiekę, wychowanie i nauczanie, uczenie się; oraz c) współczynniki: cele, treści, zasady, metody, formy, środki i bazę materialną.

Edukacja elementarna zorientowana na dziecko jako podmiot przyznaje priorytet przede wszystkim potrzebom poznawczym. Istnieje zatem zapotrzebowanie na nowe, niestandardowe i niekonwencjonalne idee pedagogiczne oraz nowatorskie rozwiązania, mające poprawić jakość edukacji w placówkach przedszkolnych i szkolnych. Podejmowane dyskursy w zakresie pedagogiki przedszkolnej i wczesnoszkolnej stanowią prekursorską wartość, wyznaczającą tendencję do pluralizmu edukacyjnego. Współczesne tendencje są zależne od wielu czynników: ewolucji poglądów, zmian demograficznych, regulacji prawnych, oczekiwań spo-

łączeństwa, możliwości finansowych samorządów terytorialnych. Są one uwzględniane w kontekście przeobrażeń podstaw teoretycznych i metodologicznych (paradygmatycznych). Odwołują się także do tendencji rozwojowych pedagogiki światowej. Dotyczą więc: pedagogiki alternatywnej; wprowadzania uporządkowanych, koherentno-logicznych, teoretycznych poglądów i przekonań, oryginalnych koncepcji naukowych, kompatybilnych z praktyką. Kompatybilność wymaga wskazań w zakresie: celów, metod, form, środków do realizacji poglądów opierających się na hermeneutyce, światopoglądzie i przemyśleniach osób ją tworzących, odnoszących się do istoty organizacji, funkcji wychowania i kształcenia, indywidualizacji i diagnozowania rozwoju dziecka, sposobów organizowania przestrzeni edukacyjnej w przedszkolu i szkole, w sali-klasie na zajęciach. Ponadto uwzględniać musi ona pracę z dziećmi ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, stosowanie innowacyjnych metod i technik nauczania, konstruowanie autorskich programów nauczania, kontakty inter- i intrapersonalne, współpracę nauczycieli przedszkola i szkoły z rodzicami oraz środowiskiem lokalnym, metody rozwiązywania problemów wychowawczych, doskonalenie nauczycieli, sposoby oceniania a także wielokulturowość. Przed nauczycielami stają więc nowe wyzwania i zadania, wymagające zmiany nawyków co do sposobów organizowania, wychowania i nauczania, przewartościowania wiedzy i umiejętności oraz twórczości i innowacyjności w realizacji różnych strategii edukacyjnych.

Problematyka dotycząca współczesnych tendencji w edukacji elementarnej stała się w ostatnich latach treścią wielu prac badawczych, podejmowanych dyskursów, publikacji oraz konferencji naukowych, dlatego też niniejszy numer czasopisma został jej poświęcony. Iwona Sikorska w pierwszym artykule podejmuje próbę znalezienia podobieństw w zakresie ukształtowania i wykreowania modelu jednostki drogą określonych działań stymulujących, odwołując się do metody Marii Montessori i koncepcji umysłu przyszłości Howarda Gardnera. Prezentując refleksję nad rozwojem, wskazuje na interdyscyplinarność myślenia twórców w aspekcie antropologicznym, psychologicznym i edukacyjnym. Własne spojrzenie na współpracę przedszkola z rodzicami i środowiskiem lokalnym w dobie współczesnych przeobrażeń społecznych, politycznych, ekonomicznych i oświatowych przedstawia Aneta Kamińska. Autorka podkreśla istotę i znaczenie współpracy trzech podmiotów edukacyjnych: uczniów, nauczycieli i rodziców, wskazuje na korzyści z niej płynące oraz występujące trudności. Dokonuje analizy porównawczej, przybliżając czytelnikowi rozwiązania wychowawczo-dydaktyczne i organizacyjne w tym zakresie innych krajów. Odwołuje się również do badań pilotażowych dotyczących współpracy przedszkola z rodzicami i społecznością lokalną.

Bardzo ważną kwestię dotyczącą oceniania kształtującego podejmuje Izabela Nadolnik. Autorka dokonuje charakterystyki tego efektywnego sposobu oceniania, przybierającego formę komentarza do pracy ucznia, wzmacniającego jego motywację do pracy, pomagającego mu się uczyć. Uczeń potrzebuje informacji zarówno o tym, na ile opanował daną partię materiału, jak również, co i jak powinien w swojej pracy uzupełnić oraz poprawić. Nauczyciel przyjmuje tutaj rolę moderatora dziecięcej aktywności, stwarzając sytuacje dydaktyczne pobudzające do samodzielności, dba o kryteria sukcesu, organizuje dyskusje, zadaje pytania problemowe, wdraża do wzajemnej współpracy i pomocy koleżeńskiej. Dzięki informacji zwrotnej, towarzyszącej ocenianiu kształtującemu, rodzice dowiadują się na bieżąco o postępach dziecka. Z kolei Irena Pulak ukazuje nowe trendy pojawiające się w edukacji szkolnej, które zostały zidentyfikowane w raporcie „NMC Horizon Report: 2014 K-12 Edition”, opracowanym przez „New Media Consortium (NMC)” i „Consortium for School Networking (CoSN)”. Autorka podejmuje aspekty dotyczące znaczących przeobrażeń współczesnych technologii cyfrowych. Porusza kwestie uczniów dorastających w „ucyfrowionym” świecie, których przestrzeń wirtualna, obok przestrzeni fizycznej, odgrywa znaczącą rolę w procesie komunikacji międzyludzkiej, w poszukiwaniu, gromadzeniu oraz prezentacji informacji. Według Patrycji Brydniek sprawności językowe stanowią podstawę do tworzenia, odbioru i rozumienia komunikacyjnego; są one uwarunkowane różnorodną aktywnością, którą determinują nie tylko czynności bazujące na bezpośrednim obcowaniu z mową, ale podejmowane przez jednostkę bez stosowania komunikacji werbalnej. Wartościowy wymiar empiryczny prezentują badania wykazujące zależności (lub ich brak) zachodzące pomiędzy sprawnością językową dzieci 5-letnich a ich aktywnością i doświadczeniami.

Dr hab. Bożena Sieradzka-Baziur